

VÄRLDEN, EUROPA OCH VI

Av överste K. A. BRATT

NÄR detta läses, har väl debatten kring Atlantpakten stillnat av, samtidigt som dess omsättande i praktiken kanske på allvar begynnnt. Diskussionen om utsikterna för fred eller nytt krig lär dock därmed icke avstanna utan sannolikt tvärtom ytterligare intensifieras.

Det finns ingen överdrift i konstaterandet att världens och särskilt Europas framtid och öde nu ligger i vågskålen på ett sätt, som icke någonsin tillförne varit fallet. Orsakerna härtill äro i huvudsak två: den ena att aldrig de mot varandra ställda, politiskt-militära konstellationerna varit av liknande storleksordning; den andra att den militär-tekniska utvecklingen självfallet icke uppvisat jämförelsevis sådana förfärande aspekter eller det hela bjudit på så fantastiskt komplicerade problem som nu. Därav frågornas väldighet, deras svårbedömda beskaffenhet. Till deras belysande i någon mån antecknas här några punkter med tillhörande kommentarer:

1. Ju längre kriget dröjer, dess oerhördare blir följderna för världen, om det till slut dock utbryter.

Detta ligger i sakens natur. Det enda man inte härvid vet är, vilka nya förstörelsemedel, som forskning och teknik komma att sätta i krigets händer. Möjligt är att sådana avvärjningsmedel kunna utfinnas att det nu skäligen hopplösa försvaret mot de »surrealistiska» fjärrvapnen — den luftburna atombomben och V-tvåorna m. m. — förbättras, men chansen härför är, skulle vi tro, ytterst liten. Huruvida förstörelsemedlens effekt — inberäknat sådana infernalier som bacillkrig, radioaktivt krig osv. — kommer att uppskattas därefter att *ingen* statsledning vågar ta risken av en utlösning; på den frågan ges ej något svar, men sannolikt är det icke.

2. Om Sovjetryssland stöter fram västerut under de närmaste åren, kan det näppeligen hindras att nå sina politiska och strategiska mål på Europas kontinent.

Det behövs inga statistiska utföranden rörande antalet divisioner m. m. — utföranden som för övrigt äro mycket svåra att göra vederhäftiga — för att fastslå det nu sagda som ett faktum; även om, som man säger, genom fjärrbombning av de ryska kommunikationerna frammarschen till lands kan fördröjas. Ett atombombardemang mot ryska militära och industriella centra får sannolikt icke heller så snabba verkningar att framstöten rinner ut i sanden, innan den nått sina mål.

I detta sammanhang diskuteras emellertid upptagandet av ett europeiskt försvar vid Rhen eller t. o. m. vid Elbe. Kanske en sådan strategi har vissa utsikter att lyckas om några år. Skulle den försökas nu, lär följden sannolikt bli att vid en reträtt från endera av dessa framskjutna linjer riskerna för en katastrof bleve utomordentligt stora och slutet antagligen ett hjälp- och hopplöst »jätte-dunquerque». Troligare är därför, att *de* bedöma försvarsförhållandena rättare, vilka anse att först vid Pyrenéerna — där Francos »fascistiska» divisioner även skulle stå till förfogande — den ryska översvämningen skall kunna dämpas upp, varigenom åtminstone den Iberiska halvön skulle kunna bevaras som ett brohuvud. Ett tillbakadragande av försvaret dit betyder emellertid utlämnandet av hela mellersta och södra Västeuropa till Sovjet, en otäck tanke, och man undrar inte på, om de ansvariga i det längsta söker klänga sig fast vid något annat möjligt alternativ, än detta. Kanske blir resultatet av de strategiska övervägandena att man stannar för Pyrenékedjan som huvudförsvarslinje, men samtidigt förbereder ett starkt, uppehållande försvar vid Rhen i avsikt att därigenom fördröja den ryska frammarschen så länge som möjligt är, vilket i sin ordning skulle medge dels att stora förstärkningar hinna fram, dels att man finge klart för sig, om Frankrike kan förhindra att en kommunistisk revolution utbryter där. Vad de brittiska öarna beträffar komma dessa i ett utomordentligt farligt läge, därest Sovjetkrigsmakten kan etablera sina V-baser vid kanalkusten, samtidigt som stora luftlandsättningar hota. Genom detta hot bindes också huvuddelen av de brittiska markstridskrafterna och undandragas på så sätt kontinentalförsvaret.

3. Atombombförrådet i U. S. A. i förening med Nordamerikas krigsindustriella överlägsenhet, jämförd med Sovjetunionens, synes tillsvidare utgöra en garanti mot en rysk framstöt västerut.

Churchill, bland andra, har uttalat att det enda, som förhindrat Moskva att redan nu gå till aggression mot Västeuropa, är atom-

bomberna i U. S. A.'s händer och förråd. Antagligen är det så, om man till detta innehav lägger sagda lands krigsindustriella energimassa. Vad annat än dessa två faktorer skulle väl ha hindrat Sovjet från att göra slag i saken? Inte vill väl någon objektiv iakttagare söka göra troligt att denna makt skulle avstått från forcering väster ut, om inga risker varit förbundna därmed? Då ryssarna, liksom alla andra veta, att Västeuropas motståndsförmåga är minimal, måste slutsatsen bli att Sovjets återhållsamhet verkligen beror på U. S. A.; dess möjlighet till atomkrig och dess krigspotentiella styrka i övrigt.

4. De i föregående punkt angivna omständigheterna får även bedömas innebära, att U. S. A., om Sovjet *nu* går till krig, efter loppet av en viss tid kan antas kunna besegra ryssarna.

Så länge atombomberna ensamt är att finna i väster och skillnaden i krigspotentiell förmåga är tillräckligt stor, antas det allmänt (och sannolikt med skäl) att »krigslyckan», om det blir krig, till sist skall stanna på västmaktsidan. I atomsammanhanget har dock anförts, att Sovjetunionens krigsindustri på grund av dess utspridning inom det väldiga territoriet måste vara svår att drabba. Detta förefaller riktigt, men samtidigt må erinras om att det finns *ett* råmaterial, på vilket den moderna krigföringen så gott som helt slutligen beror, nämligen *oljan*. (Den »förbannade» oljan skulle man vilja säga, med tanke på att det är denna, som gett möjlighet till uppkomsten av bl. a. flyget och pansarvapnet; de stridsmedel, vars slag- och stötkraft framför allt karakteriserat det senaste kriget.) Nu äro de ryska oljeförekomsterna koncentrerade i stort sett kring Kaspiska havet, och man känner åtminstone inte till att Ryssland skulle ha oljeförekomster tillräckliga för ett stort krig annorstädes inom sina nuvarande gränser. Kan produktionen vid de kaspiska oljefälten lamslös, bör detta vara liktydigt med att Sovjet *icke* kan fullfölja ett krig, åtminstone mot U. S. A. Förmår då dettas atomvapen, framfört genom luften och kompletterat med »radioaktiv krigföring», åstadkomma ett dylikt resultat? Det anses att så skall vara fallet; en hart när avgörande omständighet, värd att noga observeras i komplexet av synpunkter, fakta och problem, som belamrar synfältet.

5. Tillsvidare, under ett visst antal år torde »tiden» arbeta för U. S. A. Om däremot Sovjetunionen — under täckmantel av ett fortsatt »kallt krig» i väster — lyckas infiltrera stora delar av Asien, torde tidsströmmen vända sig i motsatt riktning.

Är det inte ganska troligt att Sovjet, när det besinnar U. S. A.'s

nuvarande överlägsna krigsmateriella status, vilar på hanen, innan det eventuellt skjuter skarpt i västlig riktning? (Ett eller annat decennium spelar ingen större roll i Sovjetrysslands schema för världsherraväldets slutliga övertagande.) När Moskvas politiker och strateger fått klart för sig att någon plötslig stormning västerut ej är rekommendabel, förefaller det som en rimlig kompromiss att de här fortsätta den belägringsform, som går under namnet av det kalla kriget, därmed maskerade sin infiltration och maktutvidgning i Asien; detta även om uppskjutandet av framstöten mot Västeuropa betyder en förstärkning av dess motståndskraft. Sker så, *torde* tiden arbeta för Sovjet, och det kan därför vänta, tills en konsolidering av det gigantiska väldet Östeuropa—Asien fullbordats. Dess styrelseform medger antagligen att under överskådlig tid hålla folken därinom beredda på, vad som komma kan; en möjlighet som västdemokratierna kanske icke äger åtminstone icke i samma grad. Mycket kan hända där, som gör att vaksamheten slappas, att massorna tröttna på den eviga spänningen, att ekonomin försvagas eller brytes ner genom de oerhörda rustningsbördorna, genom kriser och genom Asiens eventuella bortfallande som råvarukälla och avsättningsområde; allt samverkande till att frukten mognar för att skakas ned i det rätta ögonblicket.

6. Sovjetunionen befinner sig mellan Asien och Västerlandet på »de inre linjerna»; som saken strategiskt brukar uttryckas.

Detta förhållande, vilket förvånansvärt nog icke synes nämnvärt beaktats eller kommenterats, innebär att Sovjet kan välja endera att stöta fram i riktning västerut eller att — under det att man binder uppmärksamheten vid dess åtgöranden och hot i Europa — infiltratoriskt avancera i Asien. Lockar detta avancemang U. S. A. och Storbritannien till en splittring av deras krafter i det asiatiska storummet, försvagas ställningen i väster och *kan* ge Sovjet anledning eller tillfälle till en avgörande framstöt i denna riktning. De »inre linjernas strategi» utmärkes just av möjligheten till *ett växelvis hot* i båda de riktningar, som föreligga. Ett dylikt växelvis hot ingår säkert i Sovjets strategiska schema.

Mot bakgrunden av den här företecknade, hypotetiska utvecklingen — sådan som vi ser den — kan man försöka komma fram till vissa slutsatser i fråga om läget som det nu och för den när-

maste tiden ter sig vis à vis olika länder, inberäknat för Skandinavien och därmed för vår egen del.

Hur ställer det sig i skilda områden av världen och för de olika staterna beträffande aggressionsfaran från Sovjet samt ifråga om eventuellt ingripande från U. S. A. i händelse av en aggression?

Längst bort i Fjärran Östern kommer Korea och Japan först i blickpunkten. Det förra landet får säkert gå till Ryssland, utan att man inskrider med militär makt. I fallet Japan är saken mera tvivelsam, men skulle där ett kommunistiskt maktövertagande äga rum, är väl ingenting att göra åt saken. Kina får snart anses praktiskt taget som ett blivande Sovjetrysksatellitdöme. Malajstaterna och Indonesien samt Indien, kommer väl efter hand att penetreras av kommunismen, om denna går segrande fram över andra delar av Östasien. (Lösgör sig Främre Indien från imperiet, underlättas nog den ryska infiltrationspolitiken.) Icke heller i dessa länder lär U. S. A. och Storbritannien militärt kunna intervensera utan att splittra sina krafter över hövan. Om eller när det gäller Mellersta Östern, bl. a. Persien och Arabstaterna, ter sig saken annorlunda. Att icke dessa områden med deras oljeförekomster faller i ryska händer, är ett *sine qua non* för Västerlands ledande makter; icke minst med tanke på den roll oljetillförseln härifrån spelar för innehavaren. Turkiets tillvaro och ställning är en avgörande förutsättning för att Ryssland ej skall tränga fram dit. Bl. a. därför måste Turkiet upprätthållas, och ett anfall mot detta land blir med till visshet gränsande sannolikhet *casus belli*, vare sig en medelhavspakt finns eller ej.

Italien, Frankrike och konglomeratet Benelux ingå i Atlantblocket, och en aggression mot endera eller flera av dessa utlöser världskriget nummer tre. Så antagligen även i fråga om Västtyskland. Spanien intar en särställning; det kan ej åtkommas direkt och ligger, jämte Portugal, geografiskt i andra linjen. Oavsett alla berättigade ideologiska hänsyn (som strategin dock kommer att ta loven av), lär det icke dröja, innan Atlantpaktens regler gäller även för detta land — trots Franco!

För ingen av de nämnda västeuropeiska staterna torde en anslutning via Atlantpakten till U. S. A. och England innebära ett ökat hot från Sovjets sida. Självfallet tvärtom. Men hur är det med Skandinavien, bland annat i detta avseende?

En ideallösning av problemet här uppe borde, synes det, varit att den nordiska försvarsalliansen kommit till stånd samt att denna,

utan formell anslutning till västblocket, kunnat vänta hjälp vid ett eventuellt Sovjetryskt överfall samt vapenleveranser på ett tidigt stadium. Denna lösning fick ej diskuteras och lönar sig självfallet ej heller att här beröras.

Nu är läget sådant att Norge och Danmark gått västerut och att Sverige står ensamt. Skulle Ryssland anfälla endera Norge eller Danmark, betyder detta storkrig. Om så *inte* vore fallet, skulle detta betyda A-paktens sammanbrott och att därmed Sovjet tagit hem första rondan i den stora maktkampen. Men månne inte samma frågeställning gäller även, för den händelse attacken skulle avse oss; trots att vårt land icke gått med i pakten? För vår del tro vi att saken ligger så till. Motiveringen för denna uppfattning är följande: Om Sovjet går till attack mot Sverige och efter en tids strider ockuperar landet från Skåne, längs Kölen, upp till Tre-riksröset i norr, komme Norge och även Danmark i ett ohållbart läge. Båda dessa länders territorier måste i samma stund, som aggressionen mot Sverige sker, fyllas av stridskrafter västerifrån och baserna på Island och Grönland besättas etc. När som helst skulle därefter ett intermezzo kunna tända den allmänna krigslågan, om den icke tänts redan med hjälpsändningarnas inledande. En dylik händelsernas utveckling på skandinavisk mark skulle helt rubba cirkelarna för västblocket i vad avser styrkegrupperingar m. m. Samtidigt som Ryssland anföller oss, skulle det även inkorporera Finland, om det ej gjort det förut. Ett anfall på Sverige, dess ockuperande efter hårda strider och finnarnas »östdemokratiserande»; redan detta skulle bli en chock, en påfrestning för freden, som denna, såvitt vi förstår, icke skulle hålla för. Mycket tyder därför på att ett sovjetryskt, isolerat anfall mot Sverige kommer att utlösa samma storkrig, som om anfallet gällde en paktansluten stat. Av denna orsak har Sverige — enligt vårt sätt att se — stora chanser att icke bli isolerat angripet, även om vi som nu stå utan anslutning till atlantmakterna. (Samma åsikt har uttryckts bl. a. av Walter Lippman.)

I fråga om vapenleveranserna kan västblocksledningen, när allt kommer omkring, inte undgå ta med i räkningen att ett upprustat svenskt försvar måste betraktas som en ytterligt viktig faktor, om det blir fråga om att *uppehålla ett ryskt, mot Norge, riktat anfall*. (Ett dylikt anfall måste gå ut över svensk integritet och i fråga om förbindelserna i huvudsak läggas över svenskt område.) Den tid, som skulle behövas för Sovjet att betvinga vårt motstånd, skulle komma västmaktsbaseringen i Norge till godo, och kan vid

ett överraskande anfall betraktas som avgörande för att denna basering skall, i vad rör markstyrkorna, medhinnas, innan ryssarna är där. Att neka Sverige de vapen, det behöver, för att kunna spela sin roll i det gemensamma försvaret av Skandinavien, vore efter allt att döma orimligt. Går man däremot ut ifrån att den svenska »Undénlinjen» skall drivas så in absurdum, att vi t. o. m. avsäga oss vapenleveranser av fruktan att irritera Moskva, då är det ju lönlöst att fortsätta resonemanget!

Finland. Ja, det är ett svårt kruz, och ingen kan veta Rysslands avsikter i detta hänseende. Det kan dock andragas skäl för, att Ryssland, därför att Norge och Danmark blivit västmaktsanslutna eller därför att Sverige finge vapenleveranser, icke skall ta detta till intäkt för Finlands ockuperande. Dels skulle ockupationen av detta land bl. a. hos oss väcka en storm av förbittring, vilken skulle kosta våra ryssanhängare den sista resten av hänsyn och inflytande. Dels och framför allt komme ett våldförande av Finland att betyda att Sverige omedelbart måste följa sina två skandinaviska grannars exempel; så starkt som det ryska hotet då skulle avteckna sig och så som vårt strategiska läge skulle till ytterlighet försämras. När Sverige beslutat sig för att stå kvar på neutralitetens grund trots sin otvetydiga samhörighet med de västliga demokratierna, har ju orsaken härtill i hög grad varit hänsynen till och omsorgen om Finlands ställning. Skulle denna antastas, förfaller givetvis denna hänsyn, och vi kommer att så gott som automatiskt tvingas att slå in på den västsolidariska linjen. Att frammana en dylik anslutning, kan icke ligga i Rysslands intresse. Men då åligger det även — för att icke något missförstånd skall skymma sikten — den svenska regeringen att på ett oförtydligt sätt förklara denna vår inställning i Moskva. Skulle något komma att brista härutinnan, och detta bidroge till att Finland allvarligt antastas, råder icke tvivel om att den regim, som bure skulden härför, med ett brak störtade genom scengolvet!

Det vill synas att, om det ovanförda resonemanget i stort sett godtas, omständigheterna fört det därefter att även de av oss, vilka ansett anslutning till A-pakten som bäst svarande mot den allmänna situationen, nu har att resignera på den punkten samt vänta och se. Så långt man vågar bedöma det sålunda inträdda status-quo-läget här uppe i norr, kännetecknas det av följande: Att genom Norges och Danmarks anslutning till det västliga säkerhets-

systemet Skandinaviens ställning till Sovjetunionen visserligen skärpts, men att en isolerad rysk aggression mot de nyssnämnda länderna knappast dock behöver befaras; detta av den orsak att en dylik aggression kan bedömas leda över till allmänt krig. (Skulle denna premiss visa sig vara felaktig betyder det, som sagt, att hela säkerhetssystemet faller samman.) Vidare: Osannolikheten av ett isolerat ryskt anfall torde även gälla vårt land, enär också ett dylikt anfall med till visshet gränsande sannolikhet skulle framkalla ett allmänt krigsutbrott. Samt slutligen: att Sverige genom sin ställning kan förväntas förmånligt inverka på Finlands utsikter att bevara sin nuvarande status. — Allt detta, för den händelse att bedömandet ifråga om Sovjets önskan att tillsvidare *icke* frambesvärja världskriget nummer tre är välgrundat.